

Oversikt over eksisterende formidling av verdensarvstedet Bryggen

---

Vedlegg til rapporten «Verdensarvsenter for Bryggen i Bergen»

Formidling av verdensarvstedet Bryggen er delt mellom ulike aktører. Bryggens Museum, Stiftelsen Bryggen og Det Hanseatiske Museum og Schøtstuene formidler ulike deler av historien til Bryggen. alle delene viktige for forståelsen av verdensarvstedet Bryggen. Verdensarvstatusen i seg selv er inkludert i formidlingen, men ikke et eget formidlingstema.

Her følger en oversikt over formidlingen av verdensarvstedet Bryggen:

Det Hanseatiske Museum og Schøtstuene

Det Hanseatiske Museum og Schøtstuene tar for seg livet slik det artet seg for de tyske kjøpmennene fra Hansaforbundet. Det Hanseatiske Museum ble åpnet i 1872 og rommer to handelsstuer: en sjøstue og en landstue. Som besøkende kan du vandre gjennom bygget fra 1704, som forøvrig er det eneste av husene på Bryggen som har bevart sitt opprinnelige interiør. Schøtstuene huser to originale, et kopiert og et rekonstruert forsamlingsrom og ble åpnet som museumsanlegg i 1938.

I og med at Det Hanseatiske Museum og Schøtstuene er en del av verdensarvstedet Bryggen, formidler museet ved siden av hanseatisk historie også Bryggens historie. Museets tidsramme spenner seg over flere hundre år fra opprettelsen av Det Tyske Kontor ca. 1360, over det Norske Kontor fra 1754-1864, til museets egen historie på 1800- og 1900-tallet. Hovedfokuset i museets formidling er dagliglivet til handelsmennene på Bryggen.

Det Hanseatiske Museum og Schøtstuene formidler Bryggen sin verdensarvstatus på flere måter:

- Utstillingen «400 år med historie og handel». Denne utstillingen er på fire språk (norsk, engelsk, tysk, fransk) og fungerer som en introduksjon i Bryggens og museets historie. Hovedtema: Hansaforbundet; Det Hanseatiske Museum / Finnegården; Bryggen etter brannen 1702; Handel på Bryggen; Hverdagen på Bryggen og i handelsstuen.
- Mellom mai og september tilbyr museet omvisninger – i høysesongen på fem språk (norsk, engelsk, tysk, fransk, spansk). Under omvisningen blir det bl.a. fokusert på Bryggen og verdensarvstatusen
- I juni, juli og august tilbyr Det Hanseatiske Museum og Bryggens Museum den såkalte «Bryggen Guidingen». Turen varer 1,5 t og inkluderer Bryggens Museum, Schøtstuene, Bryggen og Det Hanseatiske Museum. Verdensarvstatusen er en viktig del av denne turen.
- I samarbeid med Bymuseet i Bergen har Det Hanseatiske Museum utviklet en digital historiefortelling om Bryggen («Med Bryggen i hånden») – en kulturhistorisk vandring på verdensarvstedet Bryggen. Besøkende skal på egen hånd vandre på Bryggen, avlese QR-koder ved hjelp av mobilen og på denne måten lære om Bryggens historie i sitt eget tempo. Gjennom 15 QR-punkter på Bryggen blir du loset gjennom århundrer med historie.

Tross disse formidlingsgrepene mener Det Hanseatiske Museum at Bryggen sin verdensarvstatus er underkommunisert. Situasjonen blir ikke bedre når Det Hanseatiske Museum må stenges pga. renoveringsarbeid i flere år. Et verdensarvsenter kan bidra til å styrke formidlingen av Bryggens verdensarvstatus.

Bryggens museum

Etter brannen på Bryggen sommeren 1955 fulgte en 13 år lang arkeologisk utgravning som avdekket hundretusenvis av gjenstander og ga et unikt innblikk i liv og hverdag i middelalderbyen Bergen. Utgravningen ga en ny forståelse av denne bydelens verdi og historie, og bidro sterkt til at Bryggen i 1979 ble innskrevet på Unescos verdensarvliste.

Et annet resultat av de såkalte Brygge-gravningene var etableringen av Bryggens Museum i 1976. Museet er bygd over deler av utgravningstomten, og huser i dag et rikt fagmiljø bestående av flere av byens sentrale middelalderarkeologiske institusjoner. Blant museets viktigste oppgaver er formidlingen av byens tidligste historie, ikke minst den eldste trehusbebyggelsen på Bryggen som den hanseatiske bosetningen bygger på, og de tykke kulturlagene som befinner seg under dagens fredete trehusbebyggelse.

I basisutstillingen – samt i tidligere midlertidige utstillinger – formidles verdensarvstedet Bryggen gjennom det rike funnmaterialet fra Brygge-gravningene og de senere års byarkeologiske undersøkelser. Her settes verdensarvstedet inn i en historisk og samfunnsmessig kontekst, med rom for fortellingen om hvordan Bryggen gikk fra å være et utskjelt saneringsobjekt til å bli uerstattelig verdensarv. Bryggen som verdensarv – og betydning av verdensarvstatusen – er også et tema i skoleformidlingen ved museet, særlig fra ungdomsskoletrinnet og oppover. Verdensarvperspektivet vil videreføres og forsterkes i de nye basisutstillingene som er under planlegging (åpner mai 2019), blant annet gjennom en ny film med utgangspunkt i Brygge-gravningene.

I tillegg samarbeider Bryggens museum og Det Hanseatiske Museum om «Bryggen guiding», en 90 minutters historisk vandring gjennom Bryggens fortid. Omvisningene går daglig i sommersesongen, både på norsk, engelsk og tysk, og tar opp dagligliv og bebyggelse i middelalderbyen, hanseatene, og Bryggen som verdensarv. Rundturen omfatter både Bryggens Museum, Mariakirken (utsiden), Schøtstuene, trehusbebyggelsen på Bryggen, og Det Hanseatiske Museum. Bryggens Museum har fra sommeren 2017 supplert «Bryggen guiding» med omvisninger i Mariakirken, den eldste eksisterende bygningen i Bergen og hanseatens hovedkirke fra 1408.

Stiftelsen Bryggen

Stiftelsen Bryggen er en ideell stiftelse (stiftet 1962) og med et hovedformål om å bevare den del av Bryggen som har antikvarisk verdi, etter de retningslinjer som blant annet oppfyller krav som er satt i «Lov om kulturminner av 9. juni 1978». Utover å eie og å ivareta bygningsmassen gjennom godt vedlikehold og en antikvarisk faglig god og økonomisk bærekraftig drift er det et hovedmål for Stiftelsen å skape et allsidig og mest mulig integrert kulturhistorisk miljø på Bryggen. Bl.a. står det i vedtektene i § G) at Stiftelsen skal formidle kunnskap og forskningsresultater om Bryggen. Verdensarv og de særlige krav om forbilledlig formidling av verdensarvverdiene og innskrivingsgrunnet står sentralt for Stiftelsen. Så i tillegg til rollen som største eier (nær 70% av

bygningmassen) og å være sentral aktør i vedlikehold, brannsikring og istandsetting driver Stiftelsen formidling av Bryggen på mange plan, både den immaterielle og materielle kulturarven som Bryggen representerer. Stiftelsen Bryggen har alltid vært opptatt av at formidlingen av Bryggen skal holde en fremragende kvalitet, og være i tråd med de krav som UNESCO-konvensjonen stiller opp. Om man tar for seg de siste ti år ser man at omfanget av formidling har variert noe mellom år, men i middel tilsvarer timeforbruket knyttet til formidling om lag 2 årsverk per år.

Aktiviteten er blant annet godt forankret i «Forvaltningsplan for Bryggen» (Hordaland Fylkeskommune 2006) og i Stiftelsen Bryggens egne strategiske føringer. Noen sentrale deler av denne formidlingen er oppsummert i det følgende:

1) Drift av Bryggens besøkssenter i Midthuset, Jacobsfjorden

Siden 2005 har Stiftelsen Bryggen på eget initiativ stått for driften av et besøkssenter på Bryggen i perioden mai-september, hver dag og med åpningstid fra 0900-1700. Hovedmålsettingen har vært å nå turister og andre besøkende til Bryggen med faglig god informasjon og å sørge for tilgang på godt materiell om Verdensarvstedet Bryggen. Antall besøkende i sesongen har ligget mellom 15 000 og 25 000. Senteret er i sesongen bemannet med 2-3 medarbeidere med god formidlingsevne og kunnskap om Bryggen og dens historie. Det foregår et relativt begrenset salg av bøker/brosjyrer om Bryggen og om norsk trearkitektur mv.

Målgruppe	Barn	Ungdom	Voksne
Bergens borgere			
Norske besøkende			
Utenlandske besøkende			

Vinterstid har SB og Bryggens Venner samarbeidet om tilbudet «Stikk innom». Aktiviteten foregår i lokalene i Midthuset i Jacobsfjorden og er oppe to dager i uken.

Målgruppe	Barn	Ungdom	Voksne
Bergens borgere			
Norske besøkende			
Utenlandske besøkende			

2) Foredrag om Bryggen for ulike brukergrupper

Stiftelsen Bryggen har tilbudt ulike aktører og besøksgrupper, kursdeltakere og andre som besøker Bryggen fagforedrag om Bryggen, det være seg om dens bygningsstruktur, om arkitekturen, om funksjon som handelssete, om trehåndverk, om vedlikehold og trebyggeri, lafting mv.

Målgruppe	Barn	Ungdom	Voksne
Bergens borgere			
Norske besøkende			
Utenlandske besøkende			

3) Guidede turer – håndverk på Bryggen

Stiftelsen Bryggen har i noen år tilbudt våre besøkende å kunne delta i en guidet tur inn på byggeplass for å se hvordan istandsettingsarbeidet gjøres i praksis.

Målgruppe	Barn	Ungdom	Voksne
Bergens borgere			
Norske besøkende			
Utenlandske besøkende			

4) Theta museet på Bryggen

Stiftelsen Bryggen har siden opprettelsen vært ansvarlig for driften av Theta-museet. Museet formidler historien om motstandsgruppen Theta som under 2. verdenskrig drev aktiv motstandskamp fra bl.a. Enhjørningsgården på Bryggen gjennom at de sendte radiosignaler om tysk aktivitet til allierte i England.

Målgruppe	Barn	Ungdom	Voksne
Bergens borgere			
Norske besøkende			
Utenlandske besøkende			

5) Skreddersydde opplegg for barn og unge

SB har i mange år vært medarrangør av festivalen «ruiner, hull og andre hemmeligheter». I tillegg har SB tatt del i mindre lokale arrangement som «piratfestival, jul på Bryggen etc.

Målgruppe	Barn	Ungdom	Voksne
Bergens borgere			
Norske besøkende			
Utenlandske besøkende			

6) Håndverkskurs og fagopplæring innenfor tømmer og snekkerfaget

SB har i flere år både alene og i samspill med andre aktører tilbudt kurs og fagsamlinger innenfor håndverksmessige temaer som lafting, vindusproduksjon, treegenskaper, gråsteinsmuring etc. Tilbudet har i all hovedsak vært på vinterstid og rettet mot lokale interessenter.

Målgruppe	Barn	Ungdom	Voksne
Bergens borgere			
Norske besøkende			
Utenlandske besøkende			

7) Fagbøker, artiklar, intervjuar, radio og tv

SB leverer en rekke arbeider og bidrag til ulike aktører, det være seg både skriftlig og muntlig. En del formidling skjer over egne hjemmesider (www.stiftelsenbryggen.no). Det utarbeides fagbøker, artikler, opplæringsmateriell mv.

Målgruppe	Barn	Ungdom	Voksne
Bergens borgere			
Norske besøkende			
Utenlandske besøkende			

8) Forvaltningsplan for Bryggen i Bergen.

Formidlingsspørsmål er her behandlet i kapittel 3 (HFK 2006), kap. 3.3.4.